

СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

УДК 338.48

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.2.24>

І. Р. ДАНЧЕВСЬКА

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ORCID: 0000-0003-4006-5039

БЕЗПЕКА ТУРИЗМУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення безпеки туризму передбачає цілий комплекс заходів у рамках національного законодавства, що гарантують безпеку переміщення туристів по території держави, їхнього перебування, збереження здоров'я, життя і майна. Наразі, в Україні немає абсолютно безпечної території для відпочинку, тому у статті охарактеризовано особливості безпеки туризму у різних регіонах під час воєнного стану, зокрема: у Києві та Київській області, на Черкащині, Полтавщині, Волині, Львівщині, Тернопільщині, Вінниччині, Закарпатті, у Рівненській, Івано-Франківській, Житомирській, Хмельницькій, Чернівецькій областях. Визначено основні правила та заборони із забезпечення безпеки туриста та туристичного підприємства. Висвітлено особливості та відображено ключові тенденції розвитку туристичної індустрії. Досліджено основні вимоги для забезпечення безпеки туризму в Україні в умовах воєнного стану. Проаналізовано нормативне забезпечення щодо перебування туристів у відповідних регіонах України. Розроблено й запропоновано заходи захисту туриста й туристичних підприємств зі зниженням рівня небезпеки учасників мандрівок. Описано особливості забезпечення безпеки в туризмі шляхом чітко спланованої роботи підприємств галузі, подано рекомендації щодо безпеки різних видів туризму за метою перебування. Розкрито основні вимоги щодо відшкодування страховими компаніями збитків, завданих протягом дії воєнного стану та у зв'язку з воєнними діями. Окреслено законодавчі вимоги до суб'єктів туристичної діяльності, які здійснюють відповідний вид діяльності, щодо забезпечення безпеки туристів. Охарактеризовано нормативне забезпечення для туристів котрі подорожують за межі України. Запропоновано подальше використання узагальнених результатів дослідження.

Ключові слова: безпека, безпека туризму в Україні, небезпека, ризики у туризмі, збитки, воєнний стан, страхування, турист, туристична індустрія, ДАРТ.

I. R. DANCHEVSKA

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv

ORCID: 0000-0003-4006-5039

SECURITY OF TOURISM IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Ensuring the safety of tourism involves a whole set of measures within the framework of national legislation that guarantee the safety of the movement of tourists on the territory of the state, their stay, and the preservation of health, life and property. The article examines the main requirements for ensuring the safety of tourism in Ukraine under martial law. The safety of tourism in various regions is characterized, in particular Kyiv and the Kyiv region, in Cherkasy region, Poltava region, Volyn, Lviv region, Ternopil region, Vinnytsia region, Zakarpattia, in Rivne, Ivano-Frankivsk, Zhytomyr, Khmelnytskyi, Chernivtsi region. central, western, northern and southern parts of Ukraine. The main rules and prohibitions for ensuring the safety of tourists and tourist enterprises are defined. The features and key trends of the development of the tourism industry are highlighted. The regulatory support for the stay of tourists in the relevant regions of Ukraine has been analyzed. Measures have been developed and proposed to protect tourist and tourist enterprises with a reduction in the level of danger for the participants of the journeys. Features of ensuring safety in tourism through clearly planned work of industry enterprises are described, recommendations on safety of various types of tourism by purpose of stay are presented. The main requirements for compensation by insurance companies for losses incurred during the martial law and in connection with military operations have been disclosed. The legislative requirements for the subjects of tourist activity, which carry out the relevant type of activity, regarding ensuring the safety of tourist are outlined. The regulatory support for tourists traveling outside of Ukraine is characterized. Further use of the generalized research results is suggested.

Key words: security, security of tourism in Ukraine, danger, risks in tourism, damage, martial law, insurance, tourist, tourist industry, DART.

Постановка проблеми

Розвиток туризму безпосередньо залежить від забезпечення безпеки туристів, від рівня захисту їх життя, здоров'я, майна упродовж всієї подорожі. На жаль, в умовах воєнного стану туристична індустрія не може гарантувати повної безпеки. Але, оскільки туристичний ринок продовжує працювати, то слід окреслити і проаналізувати основні запропоновані заходи із забезпечення безпеки туристів і туристичних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На думку багатьох науковців, трактування безпеки туризму за останні десятиліття зазнало суттєвих змін, адже сама категорія є надзвичайно складною та багатоаспектною. Проте, більшість вітчизняних вчених, що працюють у різних галузях науки, у своїх працях не наводять чіткого визначення безпеки туризму. Зокрема, поняття «безпеки туризму» досліджують такі автори, як І. Бережна, А. Голод, Н. Опанасюк, Н. Чорненька, тощо.

Формулювання мети дослідження

Мета статті – дослідження сучасного стану та основних вимог для забезпечення безпеки туризму в Україні під час воєнного стану.

Викладення основного матеріалу дослідження

В умовах війни дуже важливо, щоб економіка працювала. А туризм – це галузь, яка дає поштовх цілому ланцюжку суміжних галузей. Одне робоче місце в туризмі створює до десяти різних місць в інших галузях.

Як у будь-якій сфері економічної діяльності, так і у туризмі для досягнення високих показників діяльності важливо створювати необхідні умови для комфортного туризму і забезпечувати повну безпеку. Суб'єкти індустрії туризму повинні мінімізувати й запобігати загрозам безпеці туристської діяльності.

Забезпечення безпеки туризму передбачає цілий комплекс заходів у рамках національного законодавства, що гарантують безпеку переміщення туристів по території держави, їхнього перебування, збереження здоров'я, життя і майна.

Згідно, статті 13 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм»» безпека в галузі туризму визначається, як сукупність чинників, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави в галузі туризму. Отже, безпека туризму – це ширше поняття, аніж тільки охорона здоров'я та життя. До нього належить також охорона майна, цінностей, багажу, обладнання та іншої власності [3].

Сфера туризму чи не найбільше підвладна впливу неринкових чинників, таких як теракти, війна, природні катаклізми, епідемії тощо. Тому під час війни і активних бойових дій в Україні не можна забезпечити повну безпеку ні для туристів, ні для туристичної індустрії. Проте, варто зазначити, що навіть в умовах війни туристична галузь продовжує функціонувати. Адже, мандрувати та пересуватися країною не заборонено.

Державне агентство розвитку туризму (ДАРТ) опублікувало інформацію про основні правила безпеки під час мандрівок Україною, які діють під час воєнного стану в центральних та західних регіонах України.

У кожній області за безпеку відповідають, насамперед, Військова адміністрація (ВА), а також місцева влада, Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), поліція та військові [1].

Надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації в межах території України, здійснюється спеціалізованими державними, комунальними та приватними службами, а також рятувальними командами, що утворюються відповідно до законодавства [3].

Організація рятувальних команд і порядок здійснення рятувальних заходів визначаються Кабінетом Міністрів України. Держава забезпечує захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України.

Варто зазначити, що згідно частини 2 статті 8 ЗУ «Про страхування» страховим випадком є подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми страховальнику, застрахованій або іншій третій особі [2]. Тому, можливість отримання страхового відшкодування залежить від того чи визнається договором чи законодавством певна подія, як страховий випадок. Проте, шкода, завдана в результаті бойових дій, не визнається страховим випадком. В інших випадках, якщо шкода була завдана не через бомбардування чи обстріл, страхові компанії виплачують страхове відшкодування в звичайному порядку. Одночасно, воєнний стан не є підставою для відмови у виплаті страхового відшкодування.

Незважаючи на те, що шкода, завдана внаслідок бойових дій, швидше за все, не підлягає відшкодуванню з боку страхової компанії, але рекомендовано, фіксувати завдані збитки, щоб мати можливість отримати відшкодування від держави.

Згідно законодавства, з метою забезпечення безпеки туристів суб'єкти туристичної діяльності, здійснюючи відповідний вид діяльності, зобов'язані:

- інформувати туристів про можливі небезпеки під час подорожі, необхідність виконання загальнообов'язкових вимог та запобіжних чи попереджувальних заходів;
- створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо;
- забезпечувати спеціальні вимоги безпеки під час надання туристичних послуг із підвищеним ризиком;
- забезпечувати туристів кваліфікованими фахівцями туристичного супроводу, спеціальним спорядженням та інвентарем;
- забезпечувати навчання туристів засобом профілактики і захисту від травм, попередження нещасних випадків та надання першої медичної допомоги;

– забезпечувати надання оперативної допомоги особам, які постраждали під час подорожі, транспортування потерпілих;

– оперативно інформувати органами місцевої влади та відповідальних осіб про надзвичайні ситуації, в яких опинилися туристи, подавати відомості про зниклих осіб [3].

Оскільки, туристи під час активних бойових дій зіштовхуються з певними ризиками, то туристичній індустрії слід забезпечити необхідні заходи зі зниження рівня небезпеки учасників мандрівок. Зокрема, ДАРТ окреслено основні заборони в умовах воєнного стану:

– сплави, походи, прогулянки та екскурсії по маршрутах біля критичної інфраструктури, військових та стратегічних об'єктів – заборонені по всій Україні;

– проводити масові заходи (фестивалі, концерти тощо);

– екскурсії поблизу кордонів країн агресорів;

– відпочинок на сході України, зокрема у прифронтових зонах;

– подорожі на територіях, які були під окупацією;

– певні обмеження діють щодо відвідування деяких гірських маршрутів, водойм, лісів у різних областях [1].

Наразі в Україні немає абсолютно безпечної території для відпочинку. Відносно безпечними є центральні та західні регіони України. Утім, навіть на цих територіях діють певні обмеження, які можуть відрізнятися у різних областях.

Особливості безпеки туризму у різних регіонах України під час воєнного стану:

– У Києві та Київській області заборонено відвідувати ліси та зелені зони поза межами житлових масивів.

– На Черкащині можна відпочивати біля водойм, але тільки тих, які визначила ВА. Офіційно в місті Черкаси діє 5 пляжів: три комунальні й два приватні. А от відвідування лісів категорично заборонено.

– На Полтавщині заборонено відвідувати ліси. Дозволено купатись, але без жодних плавзасобів, якщо це не відбувається в рамках спортивних змагань.

– На Волині повністю заборонено відвідувати ліси, оскільки область межує з білоруським кордоном.

– На Львівщині можна ходити в ліс, але заборонено в'їжджати в нього на транспорті. Винятками є лише випадки, коли лісовим масивом пролягає транзитний шлях або людина їде на велосипеді. Розпалювати багаття можна тільки у відведених для цього місцях. Що стосується водойм, то на Львівщині дозволені сплави на байдарках та катамаранах. Купатися дозволено тільки на тих пляжах, що перевірені та рекомендовані ДСНС.

– На Закарпатті можна ходити в ліси, але деякі маршрути для відвідування закриті. Зокрема, йдеться про частину Ужанського національного парку та Карпатського біосферного заповідника, які межують з кордонами інших держав. Заборонена така туристична атракція, як польоти на одномоторних літак.

– В Івано-Франківській області дозволено відвідувати гори й ліси. На території курорту Буковель, заборонено кататися у лісах на джипах, квадроциклах, багті та мотоциклах.

– На Тернопільщині також дозволено відвідувати ліси, але заборонено розпалювати багаття. Усі туристичні об'єкти працюють у звичному режимі та відповідно до затверджених графіків. Проводиться туристична діяльність на водоймах області, при організації масових заходів необхідне отримання дозволу обласної військової адміністрації. Заборони на відвідування лісів немає.

– Усі туристичні об'єкти Вінниччини працюють у звичному режимі та відповідно до своїх графіків. Дозволена туристична діяльність на водоймах окрім місць, де є об'єкти критичної інфраструктури, а також у прикордонній зоні. Відвідування лісів заборонено.

– У Рівненській області дозволено ходити в ліси, однак не на всій території. Заборонено відвідувати північні частини шести територіальних громад: Локницькій, Зарічненській, Висоцькій, Миляцькій, Старосільській, Березівській.

– На території Житомирської області дозволено збір ягід, грибів та лікарських рослин у лісах окрім територій, які знаходяться в 20-ти кілометрах від лінії державного кордону України та місцевостей, що були тимчасово окуповані. Також заборонено відвідування заповідників області. Закриті водойми, що знаходяться поруч об'єктів критичної інфраструктури, решта готові приймати відпочиваючих. Серед закладів культури області працюють виключно ті, які мають облаштовані укриття. Інші організують онлайн або виїзді заходи.

– У Хмельницькій області усі туристичні об'єкти працюють у звичному режимі та відповідно до затверджених графіків. Відвідування лісів не заборонено, проте є певні обмеження: заборонено розведення багать, а також в'їзд до лісів усіх видів транспортних засобів крім вело транспорту.

– В Чернівецькій області всі туристичні об'єкти працюють у звичному режимі та відповідно до затверджених графіків. Рішення про заборону на відвідування лісів немає [1].

Отже, основні правила безпеки туризму в умовах воєнного стану:

– завчасно уточнити – чи безпечно їхати в той чи інший регіон, які локації можна відвідувати, а які заборонено;

– дізнатися про наявність укриття по маршруту вашої подорожі;

– перед візитом уточнити графік роботи туристичного об'єкту;

– під час плануванні туристичної подорожі враховувати час дії комендантської години на території області;

– туруператорам та екскурсоводам необхідно формувати маршрути з урахуванням розташування бомбосховищ;

– завжди дотримуватися правил «повітряної тривоги» [1].

Для тих туристів, які подорожують за межами України, важливою є інформація про туристичні представництва. Згідно з ч. 2 ст. 36 Закону України «Про туризм» за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, Кабінет Міністрів України (КМУ) може відкривати за межами України туристичні представництва. Порядок створення, діяльності і ліквідації туристичних представництв визначається КМУ відповідно до міжнародних договорів України [4].

Висновки

Отже, пріоритетним напрямком розвитку туризму є забезпечення безпеки туристам і туристичним destinations. В умовах воєнного стану державні органи влади і туристична індустрія не може гарантувати повної безпеки. Проте, проаналізувавши вище наведені вимоги і заборони щодо певних територій України, туристичні фірми і туристи, котрі самостійно планують свій відпочинок, можуть обрати і пропонувати туристичні маршрути із меншим рівнем виникнення небезпек пов'язаних із воєнними діями. Також, вже зараз потрібно думати про суттєву модернізацію, в тому числі, й курортних готелів з позиції безпеки. Бо ж нова реальність буде диктувати запит від туристів на наявність бомбосховища в закладі гостинності, а вже потім – інших сервісів та опцій.

Узагальнені результати дослідження можна використати для:

- створення безпечних умов подорожей;
- забезпечення безпеки в туризмі шляхом чітко спланованої роботи підприємств галузі задля безпечного і комфортного відпочинку людей;
- проектування туристичних маршрутів відповідно до теперішніх вимог безпеки в умовах воєнного стану;
- створення нормативного забезпечення перебування туристів у певних місцях;
- прогнозування й прийняття відповідних рішень у звичайних умовах і в умовах надзвичайних ситуацій із застосуванням заходів безпеки для захисту туристів та працівників туристичних підприємств.

Список використаної літератури

1. Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua>. (дата звернення 7.12.2022).
2. Про страхування: Закон України від 1996. № 18 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text> (дата звернення 7.12.2022).
3. Про туризм: Закон України від 1995. № 31 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text> (дата звернення 7.12.2022).
4. Чорненко Н. В. Безпека туризму. Навч. посіб. Київ: Кондор. 2019. 187 с.

References

1. Derzhavne aghentstvo rozvytku turyzmu. URL: <https://www.tourism.gov.ua>. (in Ukrainian).
2. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 1996. № 18 / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text> (in Ukrainian).
3. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 1995. № 31 / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text> (in Ukrainian).
4. Chornenka N. V. (2019) Bezpeka turyzmy. Navch. posib. Kyiv: Kondor. 2019. 187 s. (in Ukrainian).